

Att följa upp barnrättsarbetets utveckling

Sveriges kommuner och landsting har tagit fram ett antal implementeringsnycklar som kan bidra till att ge en bild av utvecklingen av kommuners arbete med barns rättigheter.¹

Nycklarna är tänkta att användas som ett stöd till den egna organisationen för att öka förståelsen för vad som driver utveckling inom barnrättsområdet och hur orsakssammanhang kan se ut. Det gäller även uppföljning av mål som är formulerade med barnrätten som utgångspunkt.

Nycklarna är valda med utgångspunkt i konventionen om barnets rättigheter, de tolkningar som FN-kommittén för barnets rättigheter gjort och aktuell forskning. Implementeringsnycklarna är ett inspirationsmaterial som kan kompletteras med egna nycklar som är relevanta för varje kommuns arbete och uppföljning inom styrning, ledning, kunskapsutveckling och implementering.

Nedan beskrivs de av SKL framtagna implementeringsnycklarna:

Implementeringsnycklar inom området styrning:

- **Det finns ett beslut som är fattat på högsta nivå om att arbeta med barnkonventionen**
Forskning och erfarenhet visar att det är större chans att barnrättsfrågorna genomförs i en organisation om det finns ett fullmäktige- eller styrelsebeslut.
- **Det finns ett beslut om återrapportering av barnrättsarbetet till den politiska nivån**
Det som inte efterfrågas i en organisation kommer aldrig att utföras. Därför är det viktigt att det finns ett krav på återrapportering till den politiska nivån. Då måste arbetet redovisas.
- **Beslutad budget innefattar ett barnrättsperspektiv**
Att en budget innefattar ett barnrättsperspektiv innebär att innehållet är genomlyst med utgångspunkt i de grundläggande artiklarna 2, 3, 6 och 12.

¹ Informationen finns på [Sveriges kommuner och landstings webbplats](#)

- **Förtroendevalda har fått utbildning om konventionen och dess tillämpning i beslutsprocesser**
För att kunna fatta rättighetsbaserade beslut är det en förutsättning att kunskap finns om vad det innebär. Utbildningen ska innehålla moment som både relaterar till rättigheterna och till den beslutande nivåns ansvar för implementering i hela organisationen.
- **Kunskap och statistik om barns uppväxtvillkor används som underlag för beslut**
Av artikel 2 i konventionen framgår att inget barn får diskrimineras på någon grund. För att få kunskap om hur det ser ut för barn menar FN-kommittén att det ska göras kartläggningar och datainsamlingar som synliggör förändringar av barns uppväxtvillkor

Implementeringsnycklar inom området ledning:

- **Chefer och medarbetare i hela organisationen har fått utbildning om konventionen och tillämpningen i respektive verksamhet**
Här ska utbildningen kvalitetssäkras, precis som för de förtroendevalda. Det är viktigt att känna till vad som är nödvändig kunskap på de olika nivåerna så att tillämpning av barnets rättigheter underlättas.
- **Förutsättningar ges för att barnets rättigheter diskuteras och problematiseras på APT och andra centrala forum på arbetsplatsen**
När beslut är fattade på den politiska nivån har ledningen ansvar för att skapa förutsättningar för medarbetarna att tillämpa rättigheterna. Ett sätt kan vara att hålla frågan vid liv genom diskussioner på APT och då kan med fördel SKL:s barnrättskortlek användas.
- **Styrdokument i varje förvaltning innefattar ett barnrättsperspektiv**
Precis som att budgetdokumentet genomsyras av rättigheterna ska varje styrdokument ha skrivningar som synliggör arbetet med barnets rättigheter. Det gäller alla förvaltningar/verksamheter, inte bara de som riktar sitt arbete mot barn.
- **Det finns nödvändiga arenor för samverkan där barnets rättigheter regelbundet diskuteras**
För att beslut verkligen ska böttna i rättigheterna är det viktigt att olika organisationer och verksamheter förmår att samverka på ett sätt som är gynnsamt för barnet.

Implementeringsnycklar inom området kunskapsutveckling:

- **Det erbjuds återkommande utbildningar om konventionen och dess tillämpning till hela organisationen**

Att en gång ha fått utbildning om barnets rättigheter innebär inte att man är fullärd. Det är viktigt att hålla kunskapen på en aktuell nivå. Bra att tänka på är att ge information om arbetet med barnets rättigheter till alla nyanställda och när nya politiker tillträder.

- **Barnkonsekvensanalyser genomförs i hela organisationen när det gäller beslut av övergripande karaktär**

För att kunna uttala sig om vad som är bra för barn säger FN-kommittén att barnkonsekvensanalyser ska göras inför större beslut som rör barn. Det kan röra ekonomiska förändringar i en barnverksamhet, ändrad inriktning på en verksamhet, nedläggning av en skola, förändring av en skolväg och liknande frågor av mer övergripande karaktär.

- **Prövning av barnets/barnens bästa görs i alla verksamheter**

I alla frågor som rör barn ska barnets bästa komma i främsta rummet. Gäller samtliga verksamheter. För att veta vad barnets bästa är i en viss fråga måste det göras en prövning.

En prövning av barnets bästa ska innehålla överväganden utifrån ett antal aspekter. Den lag som reglerar frågan ska prövas. Om inte lagstiftning finns inom området titta efter förordningar, allmänna råd, policys och liknande. Konventionens artiklar tillämpliga för frågan, särskilt grundprinciperna ska beaktas (artikel 2, 3, 6 och 12). Aktuell och relevant forskning som belyser området. Om motstridig forskning finns ska valet motiveras. En redovisning av praxis, det vill säga hur frågan hanteras i regel.

Beprövad erfarenhet, vilken kunskap finns bland dem som arbetar med frågan? Vad säger det sociala nätverket, i de fall det är relevant inhämtas synpunkter från barnets sociala nätverk. Barnets synpunkter ska också redovisas.

Utifrån dessa aspekter ska sedan en sammanvägning göras som ska visa vad barnets bästa i den aktuella frågan är. Sedan ska prioriteringen göras av hur tungt barnets bästa ska väga.

- **Relevanta fördjupningsutbildningar i tillämpningen av barnets rättigheter görs i berörda arbetsgrupper**

För att kunna göra prövningar av barnets bästa är det nödvändigt att fördjupa sina kunskaper om tillvägagångssätt och vad det innebär.

Nycklar för området implementering av barnrättsarbetet:

- **Det finns en strategiskt placerad funktion som har till uppgift att driva barnrättsfrågan i hela organisationen**

En av faktorerna för ett framgångsrikt arbete med barnets rättigheter är att det finns en funktion som arbetar med barnrättsfrågan in i hela organisationen. Till den funktionen bör det knytas en arbetsgrupp med koppling till samtliga förvaltningar så att frågorna kan hanteras även horisontellt.

- **Det finns en instans dit varje barn som upplever sig ha fått sina rättigheter kränkta kan vända sig**

Vem eller vilka kan barn vända sig till för att få berätta om och få hjälp med att reda ut problematiska situationer som rör deras rättigheter? Det kan vara frågor som rör en generell nivå, men även på gruppnivå eller individuell nivå.

- **Det finns strukturer för att inhämta barns synpunkter inför beslut som rör barn på en generell nivå**

En av de mest centrala rättigheterna för barn rör deras rätt att vara delaktiga och få säga sin mening i frågor som rör dem. För att detta ska vara möjligt är det rimligt att bygga långsiktiga strukturer där barn ges möjlighet att vara delaktiga i samhällsbygget.